

CERTÁMEN

DE

LA RENAIXENSA

Lo jurat calificador dels treballs enviats pera 'l certámen obert per esta Redacció nos ha remés lo següent dictámen:

L donar conte á V. de la elecció que 'l Jurat ha cregut oportú fer entre 'is treballs optants als premis oferts per eixa Redacció, deuen consignar los infrascrits que com que han cregut que la idea que havia determinat la apertura del certámen era estimular, ab preferencia á la d' obras principalment literarias, la producció d' obras que á aquesta qualitat unissen lo merit de la investigació y 'l de la novetat ó en la materia ó en la manera de tractarla, han pres per regla de criteri la anteposició d' aquestos derrers mérits á aquells, y en l' estudi y quilatació com-

parativa d' uns y d' altres en los travalls concurrents, la prelatió dels que tenian ab una forma descuydada qualitats intrínsecas rellevants, als que tenint aquestas en menor suma, ostentavan en cambi major bellesa d' estil y condicions estrínsecas més apreciabls.

Si 'l criteri de que han partit hagués estat lo contrari, potser los travalls á que s' assigna no més que accésit haurian sigut més distingits, y rebaixats de categoria en cambi alguns dels que 'l Jurat estima acreedors á premi, y en una ó en altra secció hi hauria capigut l' altre dels dos travalls mencionats que pogué entrar en certámen, puig l' un, lo que dú per títol *Estudi de la Edat mitjana*, degué serne esclós perque infringia una de las condicions capitals del certámen que era la ocultació del nom del autor, lo qual se deixa traslluhir d' una manera massa aparent en distintas parts de l' obra.

Est Jurat té la convicció de que aplicat semblant criteri, está sobrada de justícia sa resolució, y que l' ordre en que ha colocat los travalls premiats es lo que exigia la importancia de que respectivament están revestits.

Ocupa 'l lloch primer lo que 's titula *Orígens y fonts de la nacionalitat catalana*.

Com pot compendrer perfectament, y vaja aquesta vegada per totas, lo Jurat, ab sa elecció, no enten de cap de las maneres ferse solidari de las apreciacions ni de las teorías sustentadas en los estudis materia d' aquella. Que la teoria sobre 'ls orígens de la nacionalitat catalana desarrollada en lo treball que 'ns ocupa; que las apreciacions críticas sobre alguns fets de la primitiva historia patria sian certas ó sian inexactas; que la dilucidació de las múltiples qüestions que aquest treball suscita, donga per resultat la prova de que no es pertinent la solució que l' autor los hi dona, son punts sobre 'ls quals lo Jurat se guardarà molt bé d' emitir opinió. Bástali considerar—y aquestas son las rahons que 'l mouhen á concedirli la primacia—que además de obrir nous horisonts á la historia, además de fer contribuir al estudi de la mateixa

una porció de branques científicas fins ara no tant explotades com potser se deuria, además de plantejar un problema que ab lo sol fet de ser tal pot interessar als aficionats á la historia y dar peu á debats en que pot pérdrehi l' estudi premiat pero en que sempre sortirá guanyanthi aquella ciencia, acusa en l' autor estudis conciensuts y una forsa lógica que bé mereixen una distinció eminent y un aplauso de tots los que s' interessan per l' avansament de la patria historia.

Segueix en ordre, á judici del Jurat, l' estudi titolat: *Dels contractes de enfiteusis y á rabassa morta segons la antiga y moderna llegislació de Catalunya*. Si defectes té aquest estudi, provenen principalment del propósit de son autor d' encabir en breus planas una monografía sobre un tema de tanta importancia que exigiria tot un llibre pera ser tractat d' una manera completa en totas sas fases, com provenen també de la carencia d' un criteri propi y determinat pera la solució d' alguns dels difícils problemas que son estudi li va duhent á la vista. Per l' interés individual de la Revista que V. tant dignament dirigeix, hauria convingut que l' estudi sobre la enfiteusis y la rabassa abundés més de lo que abunda en consideracions d' ordre més natural que l' exclusivament jurídich, y encara de dret constituhit, á que l' autor principalment se limita. Aixó ha fet vacilar un moment al Jurat, pero, dada la latitut de las bases del certámen, no ha pogut desco-neixer que tots sos escrúpols havian de cedir devant dels incontestables mérits del estudi, hont se compendian y resumeixen d' una manera clara y acertada las opinions dels jurisconsults clássichs catalans sobre 'ls diversos conflictes legals á que la creació y procés d' aquellas institucions jurídich-socials pot donar lloch en la vida de las relacions del dret privat.

Poch estudiada y poch coneguda ha estat á Catalunya la materia tractada en los *Estudis histórichs del periodisme de Catalunya*, lo qual aixeca, en concepte del Jurat, sos mérits y atenúa sa deficiencia. Es un primer pas donat

ab seguretat y ab coneixement de causa, y es sabut qu' en materias d' investigació lo difícil es comensar. L' estudi sobre 'l Periodisme catalá, al qual lo Jurat assigna 'l tercer premi, es una base d' ulteriors disquisicions, y en aquest concepte, més que per lo que es, per lo que pot produhir y es d' esperar que produhesca, lo dit Jurat lo considera digne de semblant distinció.

Si 'l Jurat hagués pogut decernir un quart premi, l' hauría dat probablement al estudi *Balmes. Sa vida y sas obras*, lo qual, llevat del careixer d' ideas y observacions originals, de lo qual, per altra part no fa gala son autor, qui 's confessa mér seguidor d' escriptors precedents, té totas las condicions que podria desitjar eixa Direcció pera un treball monogràfic sobre un filòsof de la talla del nostre insigne compatrici, desde 'l método que permet anarlo seguint pas á pas en totas las etapas de sa vida intelectual, fins al estil que per sa soltura y elegancia completa la favorable impressió de la lectura.

Aquesta última condició la ostenta en no menor escala lo treball sobre *'ls actors del «Teatro Catalá;»* pero en ell es de lamentar lo reduhit horisont dintre del qual ha tancat l' autor sas miradas, y la superficialitat de sas críticas que venen á ser, en certa manera, críticas purament descriptivas. Per quals rahons, lo Jurat li concedeix un segon y darrer accésit.

Aquesta es, en definitiva, sa opinió, que creu inspirada en las reglas de la justicia. La qual s' a pressura 'l Jurat á comunicar á V. als efectes oportuns.

Deu lo guard' molts anys.

Barcelona 28 d' Abril de 1878.—J. PUIGGARÍ.—GONZALO SERRACLARA.—J. NARCÍS ROCA.—LLUIS DOMENECH.—JOAN SARDÁ.

Sr. Director de LA RENAIXENSA.

ORÍGENS Y FONTS DE LA NACIÓ CATALANA

LA TERRA

ÉPOCA AZÓICA (I)

QUAN per lo refredament de la nebulosa á la qu' hem donat lo nom de Terra, passá de son estat líquit al sólít, las primeras terras que coagularen entre 'ls 4 y 7 graus de lòn- gitud del observatori de Madrid, y los 40 y 43 de latitut, formaren unas petitas illas qu' anaren tots los dias creixent y creixent á mesura que las terras coagu- lavan, y que los aixecaments interiors sortian á flor d' ay- gna favorescuts per lo foch intern del globo que formava lo nus de la creació.

(1) Per escriure aquesta part de nostre treball hem tingut á la vista 'l *Curso de historia natural* del Dr. D. Agustin Yañez; *Flora de Catalunya* de Colmeiro; los *Apuntes paleográficos-España y sus antiguos mares*, del *Boletin de la Sociedad geográfica de Madrid*, año 1877; *Curso de geología* de D. J. Vilanova, y los *Apun- tes geológico-geográficos referentes á la provincia de Gerona* por D. Pedro Alsius y Torrent, publicats en la *Revista de Gerona*. anys 1877 y 78.

Mes la nostra nebulosa, tornejada constanment per las forsas mecánicas que li donaren forma, per las forsas centrífuga y centrípeta, interna una d' ellas, y externa l' altre, anava pastant las materias que sobreixian en aquells mars bullents é ígneos, formant en lo límit de la divisió dels vapors y de las ayguas, una crosta més ó menys dura que los terratremols esquinaven continuament deixant passar las ayguas, las quals produhian las grans formacions mineralógicas d' aquell terrible período de formació caótica.

Mes las terras, com lo guix, dormintse dessota las ayguas, anavan enfortint la crosta, los terratrémols ja no la desfeyan, per lo contrari, per las esquerdas que aquells obrian sortiènne montanyas de materia fraguada en aquell forn intern de la nostra creació, las quals depositantse sobre la crosta la enfortian y la anavan aixecant y treyant fora de las ayguas.

Lo período de la formació caótica havia acabat, y comensava lo primer período de la formació de la Terra.

ÉPOCA PALEOZÓICA

Aquellas primeras illas de que havém parlat, tenian ja una consistencia indestructible, una série d' ellas anavan d' ahont avuy veyém lo cap de Cervera fins allí ahont s' aixeca lo Maladetta, donant la planta al Pirineu; un altra série anava de S. Feliu de Guixols á Barcelona, estenentse fins prop Terrassa y Vich. En l' altre extrém una gran illa dibuixava la planta de las montanyas que sigles y més sigles després prengueren lo nom de Prades. Tot lo rest era un mar inmens.

L' Ocean y lo Mediterráneo no eran més qu' un mar.

L' Ampurdá gran y xich, lo pla de Gerona y 'l de Vich, la costa, lo Vallés, Panadés y camp de Tarragona, lo Priorat, tota la provincia de Lleyda, la Segarra, Igualada y Moyanés estavan encara soterrats dins las ayguas.

No hi havia més terras defora que aquellas que 'n diém

de sauló, y ja está dit que en un mon de terras de foch y de mars bullents no era possible la vida: donchs tot era silenci y repós en la terra, que sols trevallavan lo foch de la seva atmósfera y lo foch del seu interior, aixecant y destruint terras, fins lo mateix sauló qu' en Catalunya sempre lo trobém descompost ab gran satisfacció y alegría dels rabassaires.

Empero resultava d' aquell esbussinament, novas classes de rocas, puig los materials afins, en virtut de unas lleys químicas desconegudas, se fonian dins de gresols que la més gran fantasía humana no pot imaginar, resultantne conglomerats areniscos y argilosos, margas, etc., los quals s' anavan depositant en lo fons d' aquella especie de golf que formava l' Ocean en aquesta part de la Catalunya primitiva, augmentant lo volúm de las terras emergidas.

Quan aquestos dipósits tingueren consistencia y extensió, aixó es, quan á las terras de foch se barrejaren las terras d' aygua, la vida fou ja possible, be que sols en sa forma més rudimentaria, y en lo mar, que si may ha merecut lo nom de mar de polen es en aquella época, en la qual contenia tota vida en dilució.

La fauna primitiva la formavan tans sols unas algas que creixian prop las illas prenomenadas; y los *Crinoides*, *Políperos* y *Rhizópidos*, los primers animals que 's moqueren en lo mon, formavan la seva fauna. En aquest período la expressió mes alta de la vida animal, la organisació més perfecte, 's trova en los més rudimentaris *molluscos* y *crustáceos*. Allí en lo que mils ó millons d' anys enredera fou la costa de Gerona, en un llit pedregós y de poch fons se movian los *Cefalópodos*, *Lamelibranquios* y *Braquiópodos*, que 'ns han deixat los seus ossos en los estrats ó capas de terra, rocas, d' aquell temps.

Veus aquí qui foren los que primer sentiren l' impuls de la vida en la terra catalana.

Lo mar y lo foch continuavan la obra de la creació. Las onas estrellantse en aquellas fitas de sauló posadas en los

ànguls de lo que havia d' ésser Catalunya, y lo foch vomitant novas rocas, anavan aixamplant aquellas, ó be produhian novas illas de *grauwachas*, aixó es, d' areniscas grisas ó pardas, mes en son fons se hi trovan las escuredellas calíferas qu' en algunas parts han conservat munió de fòssils.

Mes tant quant la Terra s' anava aixamplant y pujant, tant més lo mar se soterrava, aixís es, que en aquell temps son fons era espantós, y per lo tant lo mar era un mar més tranquil, tan tranquil com avuy dia es lo canal de las Damas que va de Canarias á Cuba.

Aquest período de repós ó de relativa tranquilitat favorequé lo desarrollo de la vida.

Allavors se poblaren las illas primitivas de plantas coníferas y criptógamas aerógenas, es dir, los vegetals més alts y los més baixos qu' avuy dia floreixen, y en lo mar aparesequeren las familias dels *Selacios* ó *Ganoides*, peixos de brillants escatas, monstrosos de vuyt y deu metros de llarch.

Prengueren tal desarrollo en las nostras terras los políperos que ja se 'n portan registradas 32 especies, y al morir favoresequeren los dipòsits de carbonat de cals, de ahont ne sortian abundosas fonts termals, las quals transformavan la seva interna constitució, donant lloch á aquestas potents masses de dolomia que casi bé trobém á cada pas.

De prompte un terratrémol que sentiren quants en aquell temps vivian y en qualsevol part del mon que 's trovessen ho capgira tot.

De lo gran gresol ahont se manipulejava la constitució de lo Terra n' acabavan de sortir las montanyas dels Ballons y dels Vosgos, y totas quantas tenen en la terra la seva direcció, formantse unas rocas tan especials que cremavan com esca; lo foch tornava á regnar sobre la Terra, tot estava en combustió, aquells inmensos boscos de qu' hem parlat cremavan y 's reduhian á carbó; tot se carbonisava, fins lo mar sufrí tan considerable mudansa, que d' un mar pregon qu' era 'n resultá una llacuna.

Quedava, donchs, tan modificat l' antich orde de cosas, que al período que acaba se 'l coneix en Geologia per lo período *Siluriá*, y lo nou período que comensa té per nom lo carbonífero.

Sí; allavors apareixen aqueixas masses de ferro y de carbó que avuy aném á buscar á Erill-Castell, Guardiola, Rivas y S. Joan de las Abadesas. Lo Pirineo s' anava donchs estenent y los rius catalans rajaren alguns d' ells per primera vegada; mes lo Ter no passava per Gerona, puig desayguava en lo mar de Vich; lo Llobregat ni tan sols lo veyá lo Tibidabo, que al sortir de Berga 's perdia en lo mar, y 'l Segre era sols un torrentet; las Nogueras desayguavan en l' Ocean!

Ni l' Ebro, ni 'l Francolí, ni 'l Besós, ni 'l Fluviá corrian encara.

Quan la Terra 's reposá, y la combustió va esser feta, ne resultaren aquellas rocas de color gris-blau, alternant ab bretxas calissas, ricas en minerals y en carbó de las que 'n portém registradas fins catorse capas.

Com ja 's compren, la Terra, conreada ab la descomposició de las rocas carboníferas y de las plantas del período siluriá, prengué un avans considerable, puig carbonisada igualment l' atmósfera 's trová ésser més favorable al desarrollo de la vida. De las cinchcentas duas especies de vegetals que senyala en Brogniat per aquest período, cent quaranta duas se n' han trobat ja en la nostra Terra, may tan bella en boscos com allavors, puig á las admirables coníferas, s' ajuntavan las gegantas sigillarias, las elegants Lepidodendos, los gentils Lomophloios, y las graciosas Calamitas. Dessota las sevas fullas, y á la seva sombra jugaren los primers insectes, los primers habitants del aire, los quals fent mansió en ellas, allí morian, y ab ellas anavan al fons de la terra ahont avuy los aném á buscar trobantlos petrificats en la massa del carbó, que també 'ns ha conservat los primers animals que la trepitxaren, més ben dit, los que primer s' hi arrastraren, los reptils... ¡Vegis si be de lluny lo arrastrarse en la Terra!

Conclou lo período carbonífero ab un fet extraordinari, las illas que dibuixavan la costa del N. d' Africa s' aixecaren, y ab ellas las terras del fons del mar, las quals unintse ab las terras del S. d' Espanya, desde Cartagena al cap de S. Vicens, separaren per aquell costat lo Mediterrani del Ocean, ó millor, allavors lo Mediterrani comensá á pendre forma, puig com en l' Occident de la nostra península existia una illa colossal que anava del Ocean fins á Segovia, es dir, comprenent poch menys que tot Portugal, Galicia, Estremadura y las dos Castellas; la actual costa del Mediterrani quedava del tot dibuixada encara que no ho fos per terra ferma, sino per una série d' illas; lo nostre mar, donchs, comensava á pendre la seva actual forma ó configuració.

Mes cap al final del temps carbonífero, l' obra de la creació caygué en un estat de marasme, de repós, ó quietut, que no semblava sino que lo mon anava á morir-se, mes no era aixís, lo mon dormia, descansava, per recuperar totas las sevas forsas, á fi de recomensar lo seu treball, y ab lo seu treball lo seu perfeccionament y acabament.

ÉPOCA MEZÓICA

Quan lo foch de la fornal de dins la Terra reprengué lo seu treball, n' eixiren d' aquellas fargas, lo Monseny, y ab ell s' aixecaren tant las terras del fons del mar, que la península pirenaicá 's trová poch menys que fora de las ayguas.

Nos trovém ara en lo segon período de la seva formació, en lo período *secundari*.

En l' Occident, la península, descontada una petita faxa que anava d' Oporto á Coimbra y Lisboa, desde lo Cantábrich al cap de S. Vicens, y per l' interior fins Madrid tot quedava unit y compacte, es dir, format.

La costa Mediterránea, la formavan, una illa que anava de prop Gibraltar fins lo cap de Pals: Murcia y Orihuela

formavan duas altres petites illas, y en Catalunya la costa la dibuixavan las montanyas de Prades, que per las de Balaguer tocavan al mar; per la illa d' Igualada, qu' en aqueix temps sortí de dins lo mar, y per aquella altra illa primitiva del Tibidabo que anava de Barcelona fins prop Gerona. Los Pirineus quedavan formats en tota la seva longitud estenentse per Catalunya fins Sort, La Seu y Ripoll.

Un cert número d' illas que sortiren per la part d' Aragó y Castella senyalavan la tendència á umplirse del golf pirenaich, ó sia á unir-se l' occident y l' orient de la Península.

Durant lo primer período de la segona edat de la Terra, quan los mars triássichs, fou quan sortí de las ayguas la part baixa de la provincia de Gerona, en lo seu límit ab la de Barcelona, produhintse aquellas tres capas de rocas —d' aquí son nom de triássich—formadas d' una primera capa ó estrato de rocas d' arenisca abigarrada, sobre la qual vingué un' altre de calisa conchífera, per lo gran número de conchas-petxinas, qu' en ella 's troban aixís anomenadas, coronadas per una de margas irisadas, contenint en mitj d' ellas grans dipòsits de guix y de sal.

A mes de la part dita de Gerona, tota aquella altra d' allí de Mirabet sortí igualment del fons del mar.

Apareix en la fauna d' aquest período un ser extremadament curiós, lo *Labyrinthodon pachygnathus*, aixó es, una mena de tipo intermediari entre lo cocodrill y la granota.

La flora continúa sent la del período primitiu, ab lo sol augment de las primeras plantas dicotiledóneas.

A l' época de que acabém de dar una idea, succehí la dels mars jurasichs, que tingué poca ó cap importancia per la formació de Catalunya. Determina lo carácter mineralógich l' aparició de las calisas, mes ó menys compactes ó eolíticas alternant ab capas de margas y argilas, que adquireixen en lo segon dels dits períodos gran aixampla, y 's poden estudiar en la provincia de Lleyda, en las illas

d' allavors, per la part de Tremp, y en las montanyas de Cadí y Monsech; ab los mateixos caràcters apareixen noves illas en la provincia de Barcelona, en lo seu terme ab la de Tarragona, y fins á la de Gerona se 'n trovan, y per cert que d' ellas se n' han tret per la edat mitjana gran número de columnas per los claustres d' iglesias y convents com per exemple los del pati de S. Jordi de la Diputació de Barcelona.

Mes lo período que tingué per Catalunya una importancia gran en l' época de los mars *mezoichs* que son los qu' estudiém, fou el cretaceo que vingué á completar los Pirineus y las montanyas de Prades que s' escorregueren en varias direccions, aixecant lo país per la part de Montblanch, obrint la conca del Francolí qu' allavors comensa á correr venint á desembocar prop la Selva en lo mar Mediterrani.

També aixecantse las terras de Prades cap mitxjorn, allavors aparequé lo Priorat, puig al mateix temps, de la part de Valencia sortiren las terras d' Alcalá de Chisvert, de modo que semblava, per lo que havém dit que ja l' Ebro trová la seva conca, mes no fou aixís, puig lo mar Mediterrani omplia encara tot lo Priorat, y passant per lo estret de Tortosa anava á reunir-se ab l' Ocean, qu' encara tenia en son fons tot l' Aragó y la plana de Lleyda.

D' aquest costat, nasqueren las terras del Congost de Vich, la cascada de S. Miquel del Fay, comensa á devallar, y lo mar de Vich queda transformat en llach.

En aqueix temps apareixen dos illas célebres en lo Mediterrani, Mallorca y Menorca, que si en aquell temps hagueren portat lo nom que ara portan dos dels seus monts, aquellas illas s' haurian dit de Torrellas y Tora, puig aqueixas foren las terras de las prenomenadas illas que primer isqueren del fons del mar.

La forma gráfica d' aqueix período l' ensenyan bé prou las timbas del Congost y la Riba: son montanyas casi verticals, mes sempre coronadas per terrassas ó planas.

ÉPOCA NEOZÓICA

Entra ara lo globo en lo seu tercer período de formació, aixó es en lo período *terciari* segons los geólechs.

Com los mars estavan plens d' illas que deixavan entre ellas canals, estrets y golfos, l' acció disolvent d' una atmósfera qu' encara cremava, triturant las rocas qu' en lo período anterior havian sortit dessota l' aygua, las hi tornavan á tirar desmenusadas, omplint per lo seu compte los dits mars, golfos, estrets y canals.

Aqueixos esbocinalls conglomerantse dintre de las ayguas en masses més ó menys considerables y sens cap regularitat, al rebre l' empenta del interior donavan naixement á aquesta maravella catalana que avuy se diu lo Montserrat.

Lo terreno numulítich té en Catalunya una importancia tan extraordinaria que los més grans geólechs lo han pres per tipo d' estudi.

Si produhí aqueix período lo Montserrat, ja está dit, que totas aquellas terras d' Igualada, Castell Olí y Castellvell sortiren junt ab la perla de las montanyas catalanas, y ab lo Montserrat sortí aquella altra maravella de las salinas de Cardona. Veus aquí lo Noya que ja comensa á correr encara que 's passin mils y mils anys sens que las sevas ayguas servescan per fer paper, portantlas al mar, no barrejadas ab las del Llobregat, sino desemboçant á lo seu costat en lo que 'n podriam dir lo golf de Martorell; y al Cardoner naixer de cop y de cop portar las sevas ayguas al Llobregat.

Lo llach de Vich desapareix deixant enterradas millons de petxinas y de peixos. Lo Ter furgant y furgant s' obrí un canal per la plana que prengué lo lloch del llach, y corrent per las Guillerías y las parts de Gerona, anava y venia de assí per allá, portat per los trontolls de la terra al aixecarse en aquells llochs; veus aquí, porque té aquella forma de mitx cercle.

Si haguéssim de parlar de totes les classes de fòssils qu' en la plana de Vich, per no citar altres parts, se trovan, la feyna seria llarga; un francès de molt renom, Mr. Vezian n' ha contat ja trenta dos especies, lo que no hem d' extranyar per lo mateix que ja casi bé totes les actuals especies animals corrian per la terra, lo mar ó l' ayre. Y fins n' hi havia d' altres qu' ara no hi son, mes en cambi n' hi faltava una, y per cert la més principal, l' home.

Donchs, ¿ja poch li deu faltar á Catalunya per ésser formada? puig aixís es, tirém una ullada á lo seu estat avans del últim período de la seva formació.

Tota la montanya quedava constituída, y sols en l' Ampurdá entrava encara lo mar, de modo qu' en lo golf de Figueras desembocavan lo Muga, lo Fluviá y lo Ter. Del Ampurdá xich també sols n' havia fora la part més alta, tot lo que avuy n' es montanya, l' altra part estava encara en lo fons del mar. Las Medas entravan per dins lo que avuy es costa.

Lo Mediterrani anava molt per dalt del Panadés, lo camp de Tarragona no existia y tampoch lo Priorat.

Tot lo que avuy es la conca del Ebro, en la part plana, era un golf del Mediterrani, puig tancat per la part alta quan s' aixecaren los monts Cantábrichs, sols comunicava ab lo nostre mar per los estrets de la de Valencia, y per lo estret de Tortosa lo més caudal.

¿Quánts sigles trigá á omplirse lo golf del Ebro? ¿Quí ho podrá dir may!

Lo cert es que arribá un dia en que per lo treball creador de l' atmósfera y per l' acció de las ayguas, lo golf, tancat ja per la part de Tortosa, se convertí en un gran llach. Lo sediment que devallava en lo seu fons, puig la formació lacustre del Aragó es innegable, doná llòch á aquellas capas ó estrats de rocas calissas y arcillosas de que está formada la conca del Ebro.

De la mateixa manera s' omplian los golfos del Ampurdá, Priorat y Camp de Tarragona, separant d' ells un

últim terratrémol aquellas illas Medas que avuy encare esperan l' abressada que dins, no sabém quants segles, 'ls donará la terra catalana.

Catalunya existeix ja geològicament parlant. L' obra de la creació material s' ha acabat. En los seus camps creixen las plantas lleguminosas, los seus boscos los forman las gentils palmeras y los elegants salzers, la primitiva flora desapareix: en aquells dias, en fi, existian los vegetals d' avuy dia. Lo mar blau y pur besava aquellas terras com la mare besa á son fill, ab amor, puig aquellas terras eran las fillas de las sevas entranyas; l' ayre lo atravessavan aucells de ricas y coloradas plomas, iguals á los que sigles y més sigles després nos vingué á ensenyar Colon com cosa nova; y en la terra, micos y monas, orangutans, chimpancés y gorillas saltavan y brincavan, s' estimavan y 's matavan, vivian en pau y en guerra, preludiant las passions del home qu' encara no havia vingut al mon.

ÉPOCA QUARTERNARIA Ó MODERNA

Hem dit que lo período terciari fou l' últim y aixó no es pas exacte, puig que hi ha un quart período, que com á tal geològicament es lo *quarternari*.

Y ve te 'ns aquí arribats á la part ó moment més difícil d' explicar l' obra de la creació; y es que ara no 's tracta d' explicar com lo mon se fá, sino com se desfá.

Catalunya era un país tropical, l' home que apareix en la Terra com tot lo que hi ha en ella, creat per Deu, en aquest período, podia correr per los nostres camps ab lo vestit de nostre pare Adan, ab la seguritat de no tenir fret.

Nosaltres no sabriam explicar aquí ab pocas ratllas l' espantosa mudansa que sufrí lo nostre hemisferi durant lo período quarternari.

L' home aterrorisat sentí fret, mes un fret agut, d' aquell que talla com un cristall: sols ficantse dins la pell

d' un os pogueren alguns d' ells resistirlo; los aucells de mils colors y de hermosas y galanas plomas fugiren de la nostra terra, espantats, no per aquells altres de curtas plomas, bech fort y encorvat, d' ulls d' óliva y garra d' esparver que baixavan de qui sab ahont; sino per lo fret que glassava fins l' ayre. Las plantas tropicals se secaren en mitx l' estiu de la seva vida; negant al home los fruyts per lo seu aliment; los animals que avuy venen d' Amé-rica fugiren de la nostra terra cap al mitxjorn, buscant ab lo Sol un país de calor; l' home sols no fugí; sols l' home disputava á n' aquellas neus que baixavan del polo á unir-se ab lo glas dels Alpes y dels Pirineus (1) la terra que guardava los ossos calcinats dels seus pares. ¡Quánts poch's se 'n salvarian! Menys de segur que si portavam ara una colonia d' africans al mitx del polo.

¿Per qué las cosas passaren aixís? ningú ho sab. Qui creu que aqueix gran cambi fou ocasionat per haver-se aixecat l' interior del Africa, qui per l' enfonzament de l' Atlántida ó aixecament de la serra dels Andes ó de l' América, qui en fi, per haver-se trastocat un poch lo eje de la terra.

Lo cert es, que lo nostre hemisferi mudá completament, y quan la cosa s' assossegá, los homens qu' escaparen ab vida 's trovaren que ja havian d' anar vestits iver-ny y estiu, que allavors comensaren á coneixer, que per conte de cocos los arbres no donavan sino aglans, y que si volian resistir la pressió de l' atmósfera, s' havian de construir una casa ó ficarse dins una caverna, y treballar la terra per haver-ne fruyt, y cassar animals rompent l' antiga amistat per menjar carn allavors, per primera vegada necessaria per la seva vida.

¡Ab quinas llágrimas més amargas no ploraria l' home

(1) Lo período glaciari que no ha sigut, que sapiguém, gayre estudiat en Espanya, ho ha sigut ab profit per lo que toca en Catalunya, puig En P. Alsíus y Torrent en los seus *Estudis geològichs* publicats primer en *La Renaixensa* y ara reproduhits y completats en la *Revista de literatura ciencias y artes de Gerona*, lo ha estudiat ab tota detenció, fent constar, que los blochs errátichs que 'l caracterisan se trovan per la part de Camós, prop de Banyolas, així com en la montanya de Porqueras.

aquell perdut estat paradisiach durant lo qual, los arbres li donavan aliment, l'home y l'animal dolsa companyia y la terra en qualsevol recó d'ella dols repós! (1)

¡Ab quin terror no miraria aquesta Terra ara per ell inhospitalaria! (2)

¡Ab quin amor y esperansa no veuria renaixe en lo cel l'astre del color y de la vida, 'l Sol!! (3)

(Seguirá.)

SALVADOR SANPERE.

(1) Veus aquí explicada científicament la concordancia de las tradicions de tots los pobles respecte un estat paradisiach, y com aqueix estat se trova consignat en las religions de tots los pobles. Tots los homens del mon habian de plorar la perdua de un modo de viurer y d'esser que tan de ple responia á la seva animalitat, y aixís la tradició havia d'esser viva y bastant per trametes de generació en generació per la via oral, transformantse aquell estat natural, al cap de sigles, en un estat sobrenatural, paradisiach, puig en lo atrás en que vivia l'home en aquells temps no's podia dar rahó del cambi hagut en la terra.

Y com en los dits temps se creya que tot s'havia fet per la terra, aixó es que 'l Sol, Deu l'havia creat perque nos fes de quinqué durant lo dia, com la Lluna durant la nit, sent aixís que lo nostre globo ocupa un lloch dels més humils y secundaris de la creació, tan que si arribés á desapareixe, sols la Lluna 'n surtiria perjudicada; d'aquí que aquell estat paradisiach, en lloch d'esser celestial, siga terrenal, y que tots los pobles, es dir, aquells que 'ns han conservat las sevas primitivas tradicions, lo posin en una ó altra d'aqueixas regions privilegiadas de l'Asia, Africa ó América.

(2) La tradició del gran cataclisme del período quarternari, havia de dar necessariament lloch al principi dualista de totas las religions, es dir, al principi del be y del mal, coexistent y disputantse l'imperi del mon. Aqueix principi dualista no representa donchs més que la lluyta entre las forsas bonas y dolentas de la creació, y com unas y otras se presentavan omnimodas y potents, d'aquí que 'ls homens las deifiquessen y fessen un Deu bo y un Deu dolent, es dir, Deu y lo Dimoni.

Lo progrés humá, corregint la primitiva tradició, li dona una forma poética, fent del principi dualista la causa de las dificultats que trova l'home per cumplir lo seu destino en la Terra; aixó es, tirá de la causa del coneixement del be y del mal, lo motiu de la perdua del estat paradisiach.

La filosofia moderna, robustida per la ciencia y per la fe, aniquila lo principi dualista, la causa del mal, y diu ab Krause: *que la desdítxa, es l'arbre del coneixement del bé y del mal, plantat per Deu en lo paraís del mon.*

Das Unglück ist der Baum des Erkenntniszes des Guten un Bösen, von Gott gepflanzt im Paradiese des Weltall.

Der Glaube und die Muenschheit etc. von Karl Christian Friedridch Krause, p. 19.

(3) Lo principi del bé, com á Deu, es per tots los pobles antichs lo Sol, y per lo dit no podém contestar la lógica dels primers homens adorant lo Sol, com á Deu, puig lo Sol era per ells lo foch, la calor, lo principi de tota vida. Lo sabeisme, que's trova dins totas las religions antigas té un valor científich incontestable, l'aberració de tal cult no es sino filla de la ignorancia dels primers homens, que la lluyta de las forsas de la naturalesa, que los primers presenciaren, los portá á adorar.

UN DESAFÍO Á MORT

I

LA HOSPITALITAT

ERA en lo any 1273 de la Egira (1862): desitjant visitar las runas de Utica y Cartago, després d' haver recorregut lo Egipte, la Tebaida, y meditat sobre los fonaments de Memfis y de la populosa Tebas, atravessava lo desert de Zahara per la vall dels dátils. Los raigs del sol queyan perpendiculars sobre mon cap; ni una alenada de vent venia á refrescar aquella naturalesa árida, sechs los manantials no podían oferir al cansat viatjer una sola gota d' aygua per apagar la set abrusadora. La vegetació es molt escassa en aquells deserts, sols las margenadas dels torrents forman com ratllas de verdó sostingudas per una que altra avinguda ó per lo llot depositat en lo fondo, formant figuras capritxosas, dibuxos elegants ó inlegibles geroglífichs en mitx de las dilatadas planuras de brusenta sorra; aqueixos rius sens aygua y pantans llacosos plens

de reptils y animals verinosos, forman *deltas* ó islas triangulares y *oasis* ó sigan d' altres formas ó figuras.

En aquestos grans continents es ahont se presenta la vegetació ab tot son aspecte selvatje y primitiu: plantas raquítics, euforbis gegantins s' aixecan en aquell sol ingrát y despullat de tota mena d' herba y de verdor. Algunes palmeras, alguns tamarindos y canyafístulas son los únichs adornos d' aquella naturalesa árida y pobre. Lo rich-rich de las cigalas; lo xiulet de las serpents, lo rugit dels lleons y 'l cucletj de la avutarda son las únicas melodías d' aquell deliciós Eden, no amenisat may ab lo refilet dels passarells, ab lo agradable murmull de sos sechs manantials.

La sanch bullia dintre mas venas, mas arterias donavan las pulsacions més freqüents, ma naturalesa entera semblava que tenia nou vigor; á las horas compreguí perque 'ls habitants d' un clima tan calent se desarrollan mes prompte y se precipitan en ells totas las mudansas de la vida. També compreguí perque son tan violentas sas passions: nascuts, deya entre mi, baix l' influencia d' un sol abrusador, gronxats per lo torbellí y adormits ab lo rugit del lleó, tot en ells es grandió; pastada sa naturalesa ab la sorra del desert son uns sérs forts y petrificats; sa sanch ardorosa dona gran vigor á totas sas accions, aviva sa imaginació y fa que sas passions sian fortas y executivas, l' amor... ¡Oh! l' amor es una passió violenta, arrebatadora; sos efectes son xispas eléctricas que trastornan, corrents galvánicas que encenen... ¡Quánt més val l' amor tranquil de ma aymada! sas paraulas no son de foch, més son dolsas y penetran fins al més retret de mon cor; sos ulls no son de gacela mes sas miradas llánguidas m' enagenan; sa candidesa... Tal volta ara está pensant ab mí... potser atormenta sa imaginació un negre presentiment d' olvit...

Estava tan distret ab mas ilusions falagueras que no havia reparat lo cambi de la naturalesa. L' euga africana que cavalcava alsant lo cap bramava esparverada; s' es-

pantá lo beduhí que m'acompanyava y mirant al cel exclamá: ¡Estém perduts! ha rugit lo lleó, ha bramats l'euga, cucleja l'avestrús, las gacelas corren, lo vent comensa á moure las ramas de las palmeras... ja cubreixen lo cel núvols de pols...

Efectivament, me vas girar al SO. y vas veure grans bufaruts; inmensas montanyas de sorra semblava que avansavan sepultant á son pas tot lo que trobavan, cubrint fins las ramas de las palmeras. Per nostra sort encara no 'ns haviam internat gayre, recularem y ab la lleugeresa del euga y coneixements del beduhí poguerem escapar d'una mort inevitable.

Lo sol acabava de pondres á l'altra part de las montanyas de Zaura y 'l muczin desde 'l minaret anunciava als creyents que havia arribat l'hora de la oració vespertina, quan encara no sabiam ahont trobariam alberch. En vritat que no era molt deliciós passar la nit al seré baix l'amparo de las ramas d'algun nopal, exposats á que nos fessen alguna visita lo lleó, algun xacal ó lo tigre. Aquest pensament no deixava d'atormentarme, quan acertá passar prop de nosaltres una encantadora noya. Era hermosa, sos ulls canstanys eran vius, sa cintura esbelta y alta sa estatura, morena sa cara, sos cabells negres y deslligats cubrian sas espatllas; se notava en lo conjunt de sas faccions un desordre que la feya mes hermosa. Era 'l tipo de las bellesas del nort del Africa. Anava tan capficada que no 'ns vejé. Ab tó planyívol anava cantant una cansó trista d'un romans amorós.

.....
Com sempre te he estimat jo.
No 'l creguis, no,
A ton ayment Ismael.

—
Si 't fa veure que t'adora,
Si te 'n jura etern amor,
Será fals lo seu ardor;
No, no 'l creguis, bella mora:

Ningú 't será tan fidel,
Tan constant y ferm com jo.
No 'l creguis, no,
A ton aymant Ismael.

—
Y no pensis que t' enganyi,

¡Ah! ¡ah! estich venjada... volias enganyarme y Abdel t' ha castigat...—y esclatá una riallassa histérica...—¿Per qué has mort Ismael? ¡Tant que t' estimava! encara 't veig... las acacias... la vall... un tro... un punyal... ¡Oh! de tot me recordo... torna Ismael, vina á aixugar mas llágrimas...—y realment plorava.—Vinch del desert... lo torbellí m' espanta... ¡Ismael! ¿per qué no 't trobo?... fa temps que no t' he vist... te faré un petó... mon pare es cheik... encara so bonica... ¡Oh! aquell crit... aquell tro m' espanta... sempre 'l sento... era un crit d' Abdel... ¡Ah! si... jo volia casarme ab Abdel... m' estimava...—y seguí altre esclafit de riallas més fúnebre que la primera.

—Es una boja, digué 'l beduhí.

—No totas las bojas dormen al seré, li responguí; será bo que la seguim.

Y ho ferem per llarga estona. Arribarem á una dilatada planura en la que hi havia algunas casetas; la boja se 'n entrá en la més immediata. La seguirem també y trobarem un venerable anciá sentat al marxapeu de la porta, qui, tenint son front calvo sobre 'l dors de las mans sostingudas ab un groixut bastó, no 'ns repará á primera vista: semblava qu' estava sumergit en tristas meditacions. Acostántmehi li diguí:

—Lo cel vos guarde y 'l Profeta vos benehesca, respectable anciá; só un estranger que anava á visitar las ruinas de Utica y de Cartago, he vist los cent pobles del Nilo, y las montanyas de la Tebaida; atravessava la vall dels dátils quan vingue un vent abrusador, s' aixecavan grans montanyas de sorra y avansavan envers nosaltres; havém reculat y ab la lleugeresa de ma euga y dels coneixements d' aquest beduhí no hem quedat enterrats sota tan brun-

senta llosa. Nos hem estraviat y venim á demanarvos l' hospitalitat.

—Estranger, la hospitalitat es la virtut més agradable á Deu y la que més encarregá 'l profeta als fills d' Agar. Descanseu aquesta nit y quedeus en ma cabanya tot lo temps que vulgau. Zimena, filla meva, lo cel nos envia forasters, dona gracias á Alá.

—Ell vos ho premie quan vostra ánima separada del cos passarà 'l pont de la eternitat, estret com un cabell ó com lo tall de la cimitarra. Ja estavam conortats á passar la nit sota la volta del cel y las ramas d' una palmera, á la mercé del lleó y del vanderú, quan vegerem á vostra filla y l' havém seguida fins aquí.

Mentres deya aixó, se m' havia acostat la filla del vell Tamir, y haventme mirat fixament, digué: *No es ell*, y 's tancá plorant en sa cambra. Reparí al mateix temps que dos llágrimas lliscavan per las torradas galtas de son pare; no poguí menos d' eternirme, ho repará lo jay y 'm digué:

—L' escursó verinós procura imitar á la serpent pera atraurer y matar, mes aquell que com vos ha demanat la hospitalitat y 's compadeix dels infelissos no pot ser un malvat. Confío en vos y si demá honreu ma cabanya ab vostra presencia, y si es de vostre agrado vos contaré mas cuytas y la desgracia de ma filla.

II

DUAS PASSIONS

Ja la nit obscura semblava que fugía ab sas tenebras perseguida per la hermosa aurora, resplendent precursora del sol, qui ab magestat soberana se deixava veure entre 'ls núvols del Orient á l' altra part de la montanya Calmerí, derramant sos raigs vivificadors en tot aquell he-

misferi que semblava somriure y cobrar nova vida. Al-santse de la terra los vapors de la nit, que prenent més consistencia reflectavan ab variats colors los raigs del astre del dia, á qui saludavan afectuosos las plantas y flors, que 's mostravan ufanas adressant sos talls y branquetas vivificadas per la gebrada. L' oreig del matí gronxava suaument al baniá y la acacia, que ab suau murmuri feyan tremolar las gotas de goma y de la rosada convertidas en perlas y diamants per los raigs del sol ixent. Sentías' una agradable canturia d' orenetas, ninyas y lloros, de murmulles, bels, lladruchs y cantarellas ensemps qu' un ayre perfumat per las aromas dels nopals semblava reanimar aquella naturalesa, que poch després debian mustigar los abrusadors raigs del sol. Al SO. de la cabaña descubria 'l desert ahont m' havia extraviat lo dia anterior; admirava aquell mar de sorra y aquella naturalesa tan selvatge, fent ressaltar més aquella aridesa la perspectiva encantadora que en aquell moment embargava mos sentits.

Compadesch al desgraciat que pot restar fret y contemplar mut tants beneficis, sens que sos ulls no s' omplen de llágrimas de gratitut envers l' autor de tantas maravellas.

Tragué 'm de ma contemplació lo vell Tamir per avisarme que m' estava esperant lo kicher (café).

Nos sentarem en la entrada de la caseta y després dels primers cumpliments li preguntí per sa filla Zimena.

—Ja ha sortit, me respongué, y reparí que de sos ulls brotaván llágrimas.

—Perdoneume, respectable anciá, las indiscretas preguntas d' un estranger, que no voldria incomodarvos...

—Las llágrimas sempre son dolsas quan desahogan un cor oprimit; ellas m' han allargat la vida; n' he derramadas molts, mes, gracias sian donadas á Alá, son manantial es inagotable, á mí m' agrada plorar porque m' es precís viure, tinch de viure per ma filla. Digaume: ¿qué deya ahir quan la encontrareu?

—Ja qu' estimau l' amargura de vostras penas, com agradan al nauyer lo murmuri de las onas que s' estrellan contra sa frágil nau, y com á las ovellas l' amargura del arbós, vos ho diré. Parlava sola en sí mateixa, entenguí no sé que de acacias, valls, trons, crits, Ismael, Abdel, venjansas...

—¡Deu meu! ¡lo mateix! ¡sempre 'l mateix! avuy també ho diu, demá ho repetirá... Escolteume.

JOAQUIM SALARICH.

(Seguirá.)

LA CANSÓ DEL MIQUELET

BEN cordada l' espardenya
y 'l trabuch prenyat de plom,
barretina y faxa noves
y á la butxaca vint sous,
me 'n aní de casa meua
un matí á punta de sol.
La mare llagrimejava,
mon avi feya 'l cor fort,
les germanes m' abraçaren
y 'l pare, penjat al coll,
me digué: «ta sanch es meua,
»fill, ¡adeu!
»ans que cobart te vull mort.»

Dexí 'l plá ab quatre gambades,
pujo á la serra frisós;
quan só dalt de la carena
me 'n giro y m' esclata 'l plor;
no 's veyá més que l' agulla
del campanar del meu lloch
y lluny, lluny, una masía
hont dexava 'ls meus amors.
Les llágrimes d' anyorança

no fan pas cap deshonor...
 «¡Coratje! una veu me deya,
 »¡Visca Déu!
 »la pátria no es sols assó.»

Avall, donchs, avall com l' ayga
 per camins y corriols;
 era la primera volta
 que sortia á veure mon.
 Les hostaleres me 'n deyan:
 «Dèu te garde y l' àngel bo;»
 des la finestra les noyes
 «galan jove, bona sort,»
 y 'ls traginers que encontrava
 me 'n deyan: «brau segador,
 »endavant y feune feyna,
 »¡llamp de Dèu!
 »que 'l blat grogueja per tot.»

Me venia més tristesa
 si cantava una cançó,
 per veure si m' esbargia
 trech la pipa y pico foch:
 al punt que l' esca fumava
 surt un estol de minyons
 que tots duyan la *filosa*,
 la canana y un sarró.
 Se m' acosta 'l cap d' esquadra
 —¿Teniu amo?

—No he fet foch.

—¿Miquelet voldriau serne?

—¡Llamp de Dèu!

miquelets cercava jo.—

Les mares d' aquesta terra
 de cobarts ne crian pochs.
 Tant bon punt s' ha vist de França
 lo virolat gonfanó,
 y han fet ressonar les roques
 les petjades dels traydors
 y 'ls cruixits de les curenyes,
 qu' han acobardit mitx mon,
 ha cridat tot Catalunya:
 «¡Dexéu la fanga, minyons!

»Mentre un miquelet hi hage,
»¡Llamp de Dèu!
»d' ésse esclaus no 'n tinguém pòr.»

Miquelets, ¡sús! via fora,
soldats som del nostre sou,
fem la guerra á compte nostre
contra 'l malehit traydor
que ha posat el peu á Espanya
pero hi dexará 'ls unglots.
De gabaigs aquexa terra
n' está fins á nou de coll;
pero pla l' han ben errada
que aquí no estém fets al jou
y hem jurat no dexar l' eyna,
¡llamp de Dèu!
fins que á casa hi siguém sols.

Qué 'n fem de sembrar la terra
si 'l pa no 'ns passa del coll
y de les mans ens el prenen
els soldats del aligot?
Dexém-la, donchs, que reposi
després llevará millor
més que més assahonada
ab la sanch d' usurpadors.
Les nostres llars no son fetes
per ésse hostal de nacions,
y avans no hi prenguen posada
¡llamp de Dèu!
no 'ns doldrá calarhi foch.

Qué hi fa que á sol y serena
passém ara nits y jorns,
y la llar sian les serres,
y 'l peu d' un roure l' ascon,
si després torném á casa
sense l' esglay en lo cor,
allunyat ja de la terra
l' anguniós drinch de grillons?
¡Guerra! y coste lo que coste
hem de netejarho tot;
pel darré estranger que 's trobe
¡llamp de Dèu!
la darrera unsa de plom.

¿Y qué hi fá que al peu d'un marge
demá m' hi fassen el clot
y que 'm canten les absoltes
ab l' estrépit dels canons,
si es el rescat de ma pátria
la pobre sanch que li don?
Els viatjants quan hi passen
veyent la creu del padró,
resarán un pare-nostre
y 'm dirán: «Dèu lo perdó,
»era un miquelet de 'n Manso,
»¡Ay, bon Dèu!
»en lo cel ens trobém tots.»

JAUME COLLELL.

LA ESTRETA DE MÁ

ENCARA sento en mos dits,
Encara hi sento, nineta,
aquella amorosa estreta
que 'm vá fer pérdre 'ls sentits.

Que 'l bras me fèu tremolar,
y que 'm fèu tremolá 'l cor:
si no vaig arrancá 'l plor
es perque no vaig gosar.

Bè sabía que marxava,
que 'l temps m' anava pressant,
pero es tant curt un instant
que per instants l' allargava.

Aprés que t' haguí deixat
sempre guaytava enderrera,
y 'm semblava qu' encar' era,
sent ja lluny, al teu costat.

Y lo carril malehía,
y los túnels que passava,
puig cad' un un mur posava
entre mon cor y ma aymía.

Y las montanyas de nèu,
que al girarme sempre veyá,
volent que fossen, fins creya
que encara eran Pirineu.

¡Si 't digués cuántas vegadas

vers la vila hont moras tú
volava desde 'l Peyrú ¹
mon esprit ab mas miradas!

Moltas voltas á la aurora
y á posta de sol hi aní,
pus diuhen que 's veu d' allí
lo Pirineu en eixa hora.

L' amor me feya ésser Dèu;
si no 'l veyá lo creava,
puig si al horisont guaytava
hi sortía 'l Pirineu.

Are ¡ay! no puch fer més
que dirigir ma mirada
ahont fou ta primer morada,
lo cel, y que ho será après.

Y al pensá ab tú, mon amor,
no m' aturo en las estrellas.
puig crech que derrera d' ellas
s' hi troba un siti millor.

Y allí te vaig á cercar
perque allí dalt te vull véurer;
y si no hi ets t' hi vull creurer,
puig crech que t' hi puch trobar.

Y tant mon amor ho sent,
tant t' idealisa, ma nina,
que allá hont mon cor t' endevina
no hi arriba 'l pensament.

DAMÁS CALVET.

¹ Peyrú. plassa de Montpeller, desde ahont se veuhen los Pirineus.

À LA VERGE DE LAS MERCES

PRIMER PREMI EN LO CERTAMEN DE LA MERCÉ

Vida y dolsura
esperansa nostra.

OH Verge idolatrada!
Regna de cel y terra poderosa,
Patrona benhaurada
De Barcelona, hermosa
Redemptora d' esclaus, mística rosa:

Avuy la lira mia
Llensa notas de goig y de tendrura;
Mon ànima somnia
Tot hora la ventura
Que 's deu gosar prop teu, font de dolsura

Aqui sempre s' anyora
Y vol volá y no pot, ¡cau defallida!
Trista y deserta plora
Restant aqui á la vida
Esclava entre 'ls esclaus sempre encongida

¡Oh bona redemptora!
Endolsa ab ton esguart sas negras penas,
Escóltala com plora

Cent dols de totes menas;
Redemptora d' esclaus, romp sas cadenas.

Del hom tu ets l' esperansa,
La pau qu' anyora 'l cor, sa dolsa guia,
L' estrella de bonansa
Que 'n fuig la turba impía
Y que marca pels bons la drete via.

Si coneguer poguessen
Tas amors y bondats com se 'n vindrian,
Si 'l teu amor provessen
Com se engelosirian
Y á tos peus humilment tots romandrian.

Com mansas ovelletas
Que á la pastora enrotllan tot lo dia.
Y als peus arrupidetas.
Dels qui ab amor las cria
Cercarian conhort, ¡Verge María!

Tu sempre carinyosa
Las hi daries pau, goig, y ventura;
Y ab mel, la mes sabrosa,
Ferias d' amargura
Brollar de los seus cors, fonts de dolsura.

Dolsa llum resplandenta
Veurian com un jorn de eterna aubada
Y ab mirada ignocenta,
Dolsa verge estimada,
Los deixarias l' ayma enamorada.

¡Mes ay! folls de deliri,
No penetra en sos cors tanta tendresa;
Per xó l' agut martiri,
Dolor y mesquinesa,
Trovan al món, baix ombres de tristesa.

L' impietat avansa
La serp del Paradís portant per guia,
Perduda l' esperansa
Per tot allá hont fa vía,
La mort ab son alé apar que ho mustía.

Allá d' hont fá parada
Tot entristeix, tot mor, los jorns may passan,
Se mou tempesta irada
Que 'ls cors dels homes glassan;
Y las plagas de Egipte 'ls amenassan.

Tant sols de tu, Regina;
Espera 'l pecador perdó, y clemencia;
Que 'ts tu bondat divina,
Grandesa, omnipotencia,
Port de salvació, font d' ignosencia.

Per xó un jorn t' aclamarem
Per patrona de tots y mare nostra,
Per xó tots t' invocarem
Essentne bona mostra,
Eix poble que ab amor humilt se 't postra.

Com ell també 's postraren
A tos peus, Verge Santa, en altre dia,
Gran reys que t' invocaren,
Guerrers de gran valia
Perque de mils esclaus fosses la guia.

Una órdre instituhiren
Y enllá dels mars los homes batallaren,
Y ab tal fé combatiren
Y tant ab tu pensaren
Que grans victorias prompte conquistaren.

Per xó ab goig y ventura
Lo poble te festeja avuy Patrona:
Tu ficsas ab dolsura
Ta ullada á Barcelona,
Y per xó, es que tant brilla sa corona.

1877.

† RICARDO POCH Y CORTÉS

NOVAS

A heliografía que repartim ab lo present número als nostres subscriptors, es reproducció d' una pintura decorativa original del reputat artista En Francisco Torrecassana.

Deixeble del catedràtic de la Escola de Bellas Arts, D. Ramon Martí, molt jove encara, ja havia sapigut ferse un lloch distingit entre nostres pintors de paissatge. Sa excursió al isme de Suez li proporcioná abundants estudis, los que després reproduhí en notables composicions de molta fantasía y brillantíssim colorit.

Estudiós sempre, y sentint per l' art un ver entussiasme, sos estudis y sas obras no 's concretan á copiar la naturalesa en paissatjes y marinas de nostras costas; també en la dificultosa pintura de retratos ha lograt distingirse per sa artística sensillesa, y per lo bon gust y expressió ab que copia lo natural.

La institució dels Jochs Florals ha celebrat enguany ab major esplendides que 'n altres la festa de la distribució de premis. La solemnitat tingué lloch lo diumenje dia 5 del present en la sala d' espectacles del Gran Teatro del Liceo, decorada per los germans Vilanova ab tota la propietat que 'l local permetia.

La grandiosa sala presentava un cop de vista enlluernador. En lo centre de las taulas hi havia 'l dossier y cadira de la Reyna de la festa entre mitj de flors y als costats los sillons dels mantenedors, adjunts y corporacions y particulars invitats. A dos cuarts de duas entraren en la sala los mantenedors y las autoritats y comisions é immediatament obrí la sessió lo Sr Governador ab un breu discurs. Seguí 'l Sr. Pons y Gallarza llegint lo seu que entussiasmá al públich per son tirat catalá de bona mena tan en lo llenguatge com en las ideas, y després que 'l Sr. Guimerá llegí la memoria de regla-

ment se passá á obrir los plechs contenint los noms dels autors llorejats.

Del *Criat major* resultá esser autor D. Martí Genís y Aguilar qui feu reina de la festa á donya Carme Cendra de Domingo y que aná á ocupar lo silló presidencial entre 'ls aplausos de la concurrència. Feu lectura de aquesta composició lo mantenedor Sr. Riera y Bertran.

S' obriren los plechs y foren cridats los autors del modo següent:

Primer accésit á la Flor natural en Joseph Martí y Folguera autor de *La Poesía*. Segon accésit anónim lo obtingué la poesia titulada *Afany*.

Englantina d' or.—Premi en Damás Calvet autor del *Embarcament del exercit catalá per la conquesta de Mallorca* fragment del poema inédit *Mallorca cristiana*. Esta poesia fou llegida per lo senyor Blanch.

Primer accésit en Joseph Martí y Folguera autor de *Serps del cor*. Segon accésit *La Comptesa Mahalta*, de D.ª Dolors Moncerdá de Maciá.

Al obrirse l' últim plech la concurrència obligá ab sos repetits aplausos á presentarse á la distinguida poetisa, qui acompanyada de dos mantenedors passá á assentarse á la esquerra de la Reyna.

Viola d' or y argent.—*La filla de Jephthé*, de D. Jascinto Torres y Reyetó. La llegí D. Joseph Blanch.

Primer accésit *L' ángel caygut*, anonim. Segon accésit *Tardor* de D. Joseph Franquesa y Gomis.

Terminada la distribució dels premis ordinaris fou proclamat lo Sr. Calvet mestre en Gay Saber.

Lo premi de la Diputació de Lleyda lo guanyá D. Joseph Martí y Folguera ab sa poesia *Armengol de Gerp* y l' accésit D. Artur Gallart ab la seva composició *Lo Canal d' Urgell*.

Lo premi de la Diputació de las Balears l' obtingué D. Matheu Obrador Bennassat ab sa poesia *La llegenda de la Patria* y l' accésit lo Sr. Martí Folguera ab *La Corona*.

Lo ja mentat Sr. Martí guanyá també los premis oferts per la Diputació provincial de Alicante y 'l de l' Ajuntament de Figueras ab las poesias *Cansó del treball* y *Empurias*.

D. Martí Genís Aguilar obtingué la tombaga d' or ofrena del Director del *Art del Pagés* ab sa novela *La Mercé de Bellamata*.

A continuació lo Sr. Soler doná las gracias ab una poesia titulada *l'Fins un altre any* y després d'haberse declarat tancada la sessió per o Sr. Governador de la Provincia la concurrència se retirá del saló més entussiasmada que may per la catalana festa dels *Jochs Florals*.

Lo dilluns, dia 6 del corrent, se celebrá, com cad' any, la vetllada literaria ab que l' Associació catalanista, que segueix las tradicions de *La Jove Catalunya*, obsequiá als poetas premiats als *Jochs Florals*.

Lo gran saló de Cent no era prou capás pera contenir la lluhida concurrència, en que hi figuravan en primer lloch las elegants barceloninas, aixis com lo tablado vessava d' animació, puix en ell s' havia aplegat lo jovent catalanista, cada dia més nombrós y entusiasta. fent costat á alguns de nostres més reputats autors.

Iniciá la sessió lo Sr. Torres y Reyetó, que presidia, ab un curt mes espressiu discurs, y seguidament s' aná donant lectura de las composicions en l' ordre següent:

Lo canal d' Urgell de D. Artur Gallard, llegida per D. Joseph Blanch.—*Lo criat major*, llegida per son autor D. Martí Genís.—Lo Sr. Roca y Roca doná á coneixer un fragment del poema del senyor Calvet, *Mallorca cristiana*.—Lo Sr. Masriera llegí una composició seva titulada *Lo cant del voltor*.—Lo Sr. Blanch recitá *La comptesa Mahalta* de D.ª Dolors Moncerdá.—Lo Sr. Collell una balada y varias fábulas d' ell mateix.—Lo Sr. Pirozzini lo quadro que publicárem en altre número d' esta Revista, *Bestias embalsamadas*, de D. Emili Vilanova.—Lo Sr. Busquets la poesía de D. Joseph Martí Folguera *La Cansó de la mare*.—Lo Sr. Blanch doná lectura també de la poesía de D. Jascinto Torres, *Atila*, y lo senyor Riera d' algunas cansons contingudas en un tomo publicat per ell mateix.—Lo Sr. Roca recitá algunas poesías de la colecció *Primavera*, de D. Francesch Matheu, y D. Joseph Blanch la de D. Joseph Franquesa, titulada *Tardor*, y quan encare ressonavan los aplausos derrers per l' última poesía del Sr. Martí se declará termenada la sessió.

Al acabar la lectura de la composició *Lo Criat major*, fou regalada al Sr. Genís y Aguilar, per part del aplech denominat *Jovent vigatá catalanista*, una planxa de plata contenint grabada una afectuosa dedicataria ab motiu de son triunfo en lo certámen d' enguany.

Al entrar, se feya ofrena á las senyoras de un llibret cuidadosament estampat que reuneix, ab lo títol de *Un pom de flors á las noyas catalanas*, composicions amatorias dels Srs. Bassegoda, Bertran y Bros, Ferrer, Franquesa y Gomis, Gallard, Genís y Aguilar, Guimerá, Masriera y Colomer, Matheu, Montserrat y Archs, Manel Pau, Picó y Campamar, Pons y Massaveu, Rahola, Reventós, Roca y Roca, Riera y Bertran, Sardá, Torres y Reyató y Ubach y Vinyeta.

Los centres literaris que cad' any se veuen molt animats ab motiu de la festa del Jochs Florals, ho han sigut aquest especialment per la presencia de molts catalanistas forasters, que han vingut á gosar de la solemnitat.

Ab aqueixa ocasió s' han celebrat reunions y expansius dinars, ahont han pogut comunicarse llur entussiasme y l' afecte de germanó que á tots los uneix. Entre aquells fou notable lo que 's doná en l' acreditat restaurant de Fransa lo divendres 9 del corrent, ab assistencia de la majoría dels individuos del Consistori y de mols coneguts y aplaudits escriptors. Com es costum s' amenisaren las postras ab brindis y poesías que digueren los Srs. Blanch (Adolf), Soler, Guimerá, Riera y Bertran, Calvet, Reventós, Matheu, Torres, Vilanova, Gallard, etc.

S' ha presentat á la Academia de Bonas Lletres una proposta pera 'l nombrament d' una Comissió que trevalli en la formació d' una Gramática y d' un Diccionari catalá.

En la mateixa Associació ha donat á coneixer lo Sr. Pella un fragment de sa *Historia del Empurdá* que fa temps está trevallant.

Nostre amich lo conegut escriptor gironí n' Emili Grahit, ha termenat una memoria sobre 'l célebre inquisidor Eymerich, tan notable per sa oposició á la doctrina Luliana, ahont s' ocupa de la vida y obras d' aquell personatge.

S' está acabant, pera enviarla á la Exposició de París, una completa galería fotogràfica dels principals tipus de la montanya catalana, que creyém farà bon paper en la Secció etnogràfica que ab tant d' acert está dirigint l' ilustrat escriptor Sr. Tubino.

Una associació de varis joves catalanistas novament fundada en esta ciutat, com diguerem en l' últim número, baix la protecció del patró de Catalunya, Sant Jordi, y titulada *Centro catalanesch recreatiu*, celebrá lo dia 28 d' Abril la repartició de premis adjudicats en son primer certámen literari. Grat recort conservarém d' esta bonica festa, que nomenarém de familia donadas las limitadas proporcions en que volgué ferse coneixer de las nombrosas personas que concorregueren als salons del Colegi de Sant Lluís, d' esta ciutat, pera saludar ab justos picaments de mans los xamosos fruyts de poetas tan ardits com jovensans. No hi faltaren pera major lluhiment entre ellas, las senyoras y senyoretas, á qui s' obsequiava ab preciosos rams de flors. Després d' un eloqüent parlament que llegí l' ilustrat president D. Joseph M. Valls y Vicents, y d' una memoria del Secretari D. Ignasi Verdós, ahont resum lo criteri del Jurat respecte á las poesías premiadas, s' obriren los plechs que contenian los noms dels autors d' aquestas, y resultaren ésser: D. Agustí Valls, ab lo premi d' amor, qu' era una fruyta natural (brot de taronjas) ab un riquíssim llas de seda ahont s' hi veyá primorosament brodat en or y perlas, per una senyoreta catalanista tan intel·ligent com modesta, un escut d' armas de Catalunya, lo títol del *Centre* y del certámen pera que servia est premi; per la poesia *Lo Pescador*. D. Alvar Lope Orriols, ab lo premi de patria, qu' era una placa d' argent ab l' escut de Sant Jordi y una inscripció demunt d' ébano, rodejada dels escuts de las quatre provincias catalanas, per la poesia *Lo gorch del Comte*; y D. Artur Masriera, ab lo premi de la fe, qu' era un lliri d' argent, per la poesia *Lo plany del ánima*. Un entussiasta discurs de gracias, pronunciat per lo vocal del Jurat D. Enrich Monereo, termená tan bella sentada, que, Deu vulla poguém veurer en anys vinents, bona cosa més engrandida pera honra de las patrias llettras.

En lo número de la *Revue de questions historiques* del passat mes d' Abril hi ha, ab lo títol de *Courrier espagnol*, una ressenya feta per lo conegut escriptor Sr. Miquel y Badia, de las principals publicacions históricas que han aparegut en Espanya durant l' any 1877. Part molt principal hi tenen las catalanas, puig que parla extensament d' algunas de las més notables com los *Coloquis de la insigne Ciutat de Tortosa*, de *Lo mon invisible en la literatura catalana* d' en Gayetá Vidal, la Memoria sobre l' actual renaixensa de la literatura catalana de Rubió, de las obras sobre literatura popular de Maspons, etc., etc.

Lo periódich ilustrat de Madrit *La Ilustracion venatoria* ha publicat en catalá la comunicació que 'l sindicat de la associació d' aficionats á la cassa dirigí á los cassadors de Catalunya y que 's fixá en tots los pobles pera major coneixement de tots y cumplir millor ab l' objecte que lo mentat sindicat se proposa que no es altre que impedir l' estermini de la cassa en nostra provincia.

Dels treballs distingits en lo Certámen de la Renaixensa han resultat esserne autors:

1.er premi. *Origen y fonts de la nacionalitat catalana.*—D. Salvador Sanpere y Miquel.

2.ⁿ premi. *Dels contractes de enfiteusis y á rabassa morta segons la antiga y moderna legislació de Catalunya.*—D. Joseph Coroleu.

3.^r premi. *Estudis historichs del periodisme de Catalunya.*—D. Joseph Pella y Forgas.

1.^r accésit.—*Balmes. Sa vida y sas obras.*—D. Joaquim Riera y Bertran.

2.ⁿ accésit. *Los actors del Teatre catalá.*—D. Joaquim Riera y Bertran.

Pera que nostres lectors pugan convensers de la importancia dels treballs premiats en lo certamen obert per esta redacció comensem avuy á publicar lo distingit ab lo primer premi seguint sens interrupció la publicació del mateix fins á donarli terme.

S' ha comensat á imprimir en la imprenta d' esta revista lo treball que obtant al premi ofert per l' Ateneo catalá, obtingué menció honorífica en los Jochs Florals de 1876. Dit treball es degut á la ploma del conegut catalanista D. Joan Maluquer y Viladot.

Ha comensat igualment la impresió del tomo de Jochs Florals corresponent al any actual. Creyem que per tot lo vinent mes se repartirá als senyors adjunts.

La Associació d' excursions científicas ha comensat á publicar un album pintoresch monumental, haventse repartit ja las duas primeras entregas que son *Lo Claustre de la Seu de Vich* y *L' Ermita y cova de Santa Agnés* en la montanya de S. Llorens del Munt. Las láminas son degudas á la Societat heliográfica y cada entrega va acompanyada d' una fulla en la que se apunten los principals datos que per encárrech de la Associació redacta D. Joseph Fiter é Inglés. Los que desitjen posseir est album deuen dirigir-se á D. Carlos García Vilamala en lo local de la Associació, carrer del Paradís.

La Associació de católichs celebrá lo dia 13 del actual en los salons del palau del bisbe en obsequi al Excm. é Ilm. Bisbe de Tarragona una reunió literaria en la que's llegiren los treballs següents: D. Silvino Thos una *Meditació*, poesia que arrencá unánimes aplausos. D. Jaume Collell la composició del Sr. Verdaguer *Jesús als pecadors* y algunas fábulas originals sevas.

Despres fou llegida la oda del Sr. Verdaguer *La batalla de Lepant* y finalment lo mentat Sr. Collell la seva poesia *Montserrat*.

La concurrencia sortí sumament satisfeta per lo mérit de las poesias y per lo ben recitadas que foren per sos lectors.

S' ha estrenat en lo teatro del Buen Retiro lo drama en 3 actes y en vers de D. Salvador Cort, *La forsa de la rahó*; y la pessa en un acte, *La barretina*, d' autor anónim. També s' ha estrenat en l' Odeon la comedia en dos actes y en vers, original de D. Jaume Piquet, titolada: *Un fill de Cárlos d' Espanya ó De la taberna al palau*.

La Associació catalanista d' excursions científicas celebrarà lo di-jous pròxim una vetllada literaria en obsequi als poetes premiats.

La Excma. Diputació provincial de Barcelona ha ofert pera 'ls Jochs Florals del any pròxim una estatua en bronzo representant la Tragedia, al autor de la millor obra dramática. La escultura está ja encarregada al artista D. Antoni Fabrés pensionat á Roma pera esta Diputació.

CERTÁMEN LITERARI.—Desitjosa la Societat L' ARANYA de contribuir al conreu de la literatura catalana, donant expansió al género festiu, s' ha vist honrada per altrás Societats y per alguns particulars ab l' oferta de joyas, que junt ab las que entrega la mateixa Societat serán adjudicadas als travalls que 'n sigan mereixedors en concepte del jurat calificador abaix firmat, convocant á tots los escriptors catalans que 's dignen contribuirhi ab subjecció al següent

CARTELL

UNA ARANYA D' OR DAMUNT DE UNA TRENYINA DE PLATA, donatiu de la Societat iniciadora del concurs, s' adjudicarà á la millor *composició humorística en prosa ó vers*.

UNA PLOMA DE PLATA AB UNA ARANYA DEL MATEIX METALL, entrega de dita Societat, será adjudicada al millor *romans* basat en un fet histórich, adequat empero á l' indole del certámen.

UNA GUITARRA DE PLATA, oferta de la Societat «Jochs Florals de Catalunya,» se donará á la millor *lletreta jocosa*.

UNA GRALLA DE PLATA, oferta de la Societat «La Gralla,» s' adjudicarà á la millor poesia festiva que cante *la missió de la gralla en la festa d' un poblet*.

UNA PEIXERA DE PLATA Y CRESTALL, emblema de la Societat ofertora «Lurline,» s' entregarà al millor *sainete*.

UN PARAIGUAS DE PLATA, oferta de varis catalanistas, se donará al millor *poemet humorístich*.

UN FLAVIOL D' ARGENT, oferta de N' Climent Cuspinera, s' adjudicarà á la millor *cansó de bressol*.

UNA COLECCIÓ DE SIS LÁMINAS AL CROMO, oferta del litógrafo En Ramon Riera, de gran tamany, será adjudicada á la millor composició que ridiculise una *corrida de toros*.

UN FANALET DE PLATA DE LLEY, oferta d' En Rossendo Arús y Arderiu, será adjudicat á la millor composició humorística, en prosa ó en vers, que més bé descriga lo vigilant nocturn, ó sia, *lo sereno*.

Lo jurat fa notar als escriptors que concorren al certámen, que encara que aquest sia *festiu-humorístich*, se exijirá en las composicions que guarden las formas literarias, qu' en tots los gèneros hi tenen cabuda, recomenant, per lo tant, que s' evite 'l caure en lo realisme vulgar y que 's fuge del xavacanisme.

Las composicions deurán ésser inéditas, exijintse rigurosament lo anónim de part dels autors.

Ab aquestas condicions tindrà lloch lo concurs anunciat, verificantse la distribució de premis, públicament, en lo local que s' anunciará ab la deguda anticipació, lo dia 23 del próxim viñent juny del present any.

Las composicions s' admeterán fins á las dotze del dia vuit de juny, baix la direcció del president del jurat, Plasseta dels Cegos, núm. 1, pis primer, acompanyadas d' un plech clós que continga 'l nom del autor, y en qual sobre s' hi llegirá 'l mateix lema ó títol de la composició.

Barcelona 30 de Abril de 1878.

Francesch Pelay Briz, PRESIDENT.—Frederich Soler.—Conrat Roure.—Joseph Feliu y Codina.—Francesch Manel Pau.—Joseph O. Molgosa.—Eduart Aulés, SECRETARI.

Fins lo 10 del present mes, últim dia d' admisió de treballs pera lo certámen del *Centro Graciense*, s' havian rebut en secretaria 216 composicions.

SUMARI

	Certamen de la Renaixensa. . .	353
S. SANPERE Y MIQUEL. . .	Origens y fonts de la nació catalana.	357
JOAQUIN SALARICH. . . .	Un desafío á mort.	370
JAUME COLLELL.	La cansó del miquelet. . . .	377
DAMÁS CALVET.	La estreta de ma.	381
RICARDO POCH.	A la Verge de las Mercés.. . .	383
	NOVAS.	386
	LLIBRE DE COSES ASSENYALADES (folletí).	